

РОЗДІЛ 3

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 339.9

Артеменко Л. В.

Національний інститут стратегічних досліджень,
регіональний філіал у м. Львові

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ЄС У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті представлено особливості формування інноваційної стратегії країн Європейського Союзу з урахуванням економічної безпеки. Проаналізовано стратегію Європа-2020 на підставі порівняльного аналізу з попередньою Лісабонською стратегією. Приділено особливу увагу Інноваційному Союзу як одній з основних флагманських ініціатив у стратегії Європа-2020. Аспекти фінансового забезпечення і послідовної реалізації стратегії подаються з допомогою програми Горизонт-2020.

Ключові слова: інноваційний розвиток, стратегія ЄС Європа-2020, економічна безпека.

Постановка проблеми. Країни Євросоюзу значно відрізняються за рівнем конкурентоспроможності та інноваційності економік. Відповідно до Світового індексу конкурентоспроможності, 5 країн ЄС потрапляють до Топ-10 Світових лідерів, а саме: Фінляндія, Німеччина, Швеція, Нідерланди, Велика Британія [1]. А згідно з Глобальним індексом інновацій, 6 країн-учасниць ЄС серед Топ-10 є найбільш інноваційними, а саме: Швеція, Велика Британія, Нідерланди, Фінляндія, Данія, Ірландія [2].

ЄС має значний потенціал формування інноваційної та конкурентоспроможної економіки. Так, на частку Євросоюзу припадає 24% світових витрат на наукові дослідження, 32% серед топ-10% найбільш цитованих наукових публікацій, 32% патентних заявок. Сьома рамкова програма ЄС з досліджень (на 2007-2013 роки) була визнана найбільшою у світі програмою з бюджетом понад 50,5 млрд євро. З 2014 до 2020 року діятиме нова програма Горизонт-2020, бюджет якої складає 87,7 млрд євро.

У контексті забезпечення економічної безпеки політика ЄС спрямована на інноваційний розвиток, підвищення ефективності та конкурентоспроможності економіки. Ці завдання реалізуються за рахунок розвитку високо та середньо технологічних галузей підвищення наукоємності економіки. Особливе місце відведено процесу інтелектуалізації економіки, що визначає провідну роль знань, творчого та підприємницького потенціалу, висококваліфікованої праці, як джерела економічного зростання. Не менш важливим також є забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, їх комерціалізації. Важлива риса успішності інноваційної політики ЄС у забезпеченні економічної безпеки – це належна інституційна та інвестиційна підтримка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням місця та ролі інновацій у процесах забезпечення економічного розвитку, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності країн присвячена велика кількість наукових публікацій закордонних науковців, зокрема Гроссмана Г., Гелпмана Е., Портера М., Соллоу Р., Ромера П., Фрімена М. Аспекти формування стратегічних пріоритетів європейських країн досліджені у

працях Агіон П., Гельцл В., Кемерон Г., Лео Г., Фолк Р. та ін. Серед вітчизняних науковців, які висвітлюють питання досвіду ЄС для України, варто відзначити праці Барановської М., Бочарової Н., Федулової Л. Однак більш детального вивчення потребують питання підходів ЄС до координації та моніторингу стратегічного планування, а також фінансові інструменти підтримки інноваційного розвитку.

Метою статті є проаналізувати методологічні та методичні підходи, які спрямовані на використання: 1) стратегічного планування інноваційного розвитку Євросоюзу, 2) однієї з найбільш важливих ініціатив у стратегії Європа-2020 – Інноваційного Союзу, а також 3) фінансових інструментів підтримки формування інноваційної стратегії ЄС за допомогою нової програми Горизонт-2020.

Виклад основного матеріалу. ЄС не є однорідною економічною зоною. Деякі дослідники виділяють такі 4 моделі [3, с. 20]: (1) Скандинавська модель (Швеція, Норвегія, Данія, Фінляндія); (2) Континентальна модель (Німеччина, Франція, Бельгія, Нідерланди, Австрія, Швейцарія);

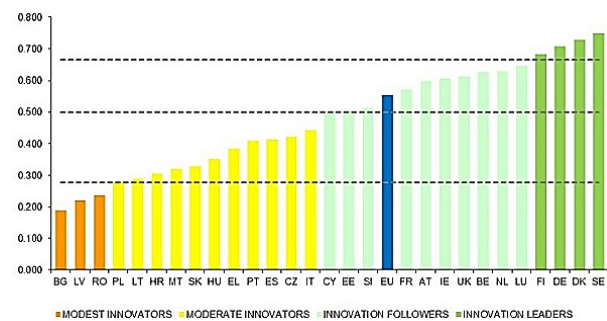


Рис. 1. Інноваційна продуктивність країн ЄС-28

Джерело: Інноваційне табло, Інноваційний союз 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius/ius-2014_en.pdf.

Примітка: BG – Болгарія, LV – Латвія, RO – Румунія, PL – Польща, LT – Литва, HR – Хорватія, MT – Мальта, SK – Словаччина, HU – Угорщина, EL – Греція, PT – Португалія, ES – Іспанія, CZ – Чехія, IT – Італія, CY – Кіпр, EE – Естонія, SI – Словенія, EU – середні значення для ЄС – 28, FR – Франція, AT – Австрія, IE – Ірландія, UK – Велика Британія, BE – Бельгія, NL – Нідерланди, LU – Люксембург, FI – Фінляндія, DE – Німеччина, DK – Данія, SE – Швеція.

(3) Англосаксонська модель (Велика Британія, Ірландія); (4) Середземноморська модель (Італія, Іспанія, Португалія, Греція). Такий поділ країн Євросоюзу не є універсальним, однак дає можливість продемонструвати характерні особливості країн та їх моделей відповідно.

За результатами інноваційної успішності країн ЄС, цей поділ демонструє таку можливу їхню класифікацію (див. рис. 1). Підхід країн Скандинавської моделі є найбільш прогресивним (інноваційні лідери). Наступними по успішності є країни Континентальної та Англосаксонської моделей (інноваційні послідовники). Країни Середземноморської моделі є поміркованими новаторами, однак їм поступаються країни Східної Європи, нові країни – члени ЄС (слабкі новатори).

Однак, незважаючи на таку неоднорідність між країнами, ЄС демонструє значне зближення на рівні інституцій та стратегічних планів. Так, в інноваційній політиці ЄС точкою відліку є інновації, а головним питанням – зв'язок між інноваціями та економічним зростанням.

Зазначимо, що важливим є системність підходу до інноваційного розвитку. Він враховує комплекс взаємодії між освітою, бізнесом і державним сектором, та розглядає інновації не як кінцеву мету, а як важливий інструмент стимулювання економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення економічної безпеки ЄС як в цілому, так і кожної держави-учасниці окремо.

Системний підхід ґрунтується також на засадах стратегічного планування та інституційної підтримки інноваційного розвитку. Тому розглянемо ці питання більш докладно.

1. Стратегічне планування

В останні роки ЄС довелось зіштовхнутися з багатьма викликами, що носять зовнішній та внутрішній характер. Аналіз основних макроекономічних показників ЄС обґрунтовує передумови розробки та появи нової інноваційної стратегії ЄС. Серйозні проблеми були спричинені Світовою фінансовою кризою 2008-2009 рр., що супроводжувалась економічним спадом та рецесією. Згідно даних Євростату, темпи зростання ВВП різко знизилися за останні роки, у той час як рівень темпу інфляції продовжує зростати. Разом із високим безробіттям (що продовжує ріст з першого кварталу 2008 р.) ЄС стикається з серйозним загрозамі щодо майбутнього розвитку. У 2012 р. рівень безробіття у ЄС-27 досягнув рівня 10,7%, у той час як Єврозоні рівень безробіття становив 11,8%.

Зростаюча напруженість у Єврозоні триває і до сьогодні. Щоб подолати кризу з допомогою сильного економічного управління, ЄС вирішив представити новий амбітний 10-річний план – Стратегія Європа-2020. У березні 2010 р. Жозе Баррозу, в ході прес-конференції з питань Європи-2020, пообіцяв підвищити ріст економіки ЄС за рахунок «структурних змін та структурного зростання», що мав би базуватися на основі 3-х пріоритетів трансформаційних змін: розумного, стійкого та інклюзивного зростання.

Від Лісабонської стратегії до Стратегії Європа-2020. Стратегія Європа-2020 представляє десятирічний план стратегії соціально-економічного розвитку ЄС. Амбітний план пропонує вирішення тривалого економічного спаду шляхом розвитку економіки на основі знань та інновацій (інтелектуальне зростання), використовуючи ресурси більш ефективно, забезпечуючи більш екологічні та конкурентоспроможні підходи (стійке зростан-

ня), а також шляхом заохочення високої зайнятості в економіці та забезпеченні «соціальної та територіальної згуртованості (інклюзивне зростання)» [4, с. 5].

Важливо зазначити, що попередня Лісабонська стратегія, розроблена для 2000-2010 років не досягнула успіху у виконанні задекларованих планів зробити ЄС «найбільш динамічною, конкурентною та основою на знаннях економікою Світу, заснованою на принципах стійкого економічного розвитку з більшою кількістю та кращими пропозиціями на ринку праці» [5, с. 11]. Аналіз Лісабонської стратегії відзначає відсутність емпіричної кореляції між поставленими завданнями та їх практичною реалізацією [6, с. 84]. Значною мірою це пояснюється тим, що Лісабонська стратегія була перенасичена завданнями, які ЄС мав виконати до 2010 року, а саме: забезпечення темпу економічного зростання: 3% в рік; забезпечення рівня зайнятості економічно активного населення – 70% (включаючи 60% економічно активного населення серед жінок, а також 50% серед літніх працівників); зниження рівня викидів парникового газу – на 8% (у порівнянні з рівнем 1990 року).

Проміжні цілі, зазначені у Пакті стабільності і зростання, охоплювали такі завдання, як: зниження дефіциту державного бюджету до 3% від ВВП, а державний боргу до 60% від ВВП, в той час як витрати на НДДКР мали становити 3% від ВВП. Окрім того, Лісабонська стратегія містила завдання щодо освіти, ефективного пенсійного віку, безробіття серед молоді, субсидійованих центрів підтримки дітей та молоді. Оновлені цілі на період 2008-2010 рр. додали до Лісабонської стратегії такі завдання, як: зміцнення внутрішнього ринку, підвищення конкурентоспроможності, покращення нормативної бази для сприяння розвитку бізнес-середовища, енергетики та навколишнього середовища.

Лісабонська стратегія, так само, як і Стратегія Європа-2020, відзначала важливість інновацій та наукоємності економіки, заснованої на знаннях, значення інновацій у процесах досягнення високого рівня продуктивності, економічного зростання та конкурентноздатності.

Продовжуючи розроблений раніше порядок денний Лісабонської стратегії, Стратегія Європа-2020 також охоплює досить широкий спектр завдань. Беручи до уваги низку завдань у галузях зайнятості населення, науки та досліджень, освіти, сталого розвитку, енергетики, змін клімату та боротьби з бідністю та соціальною ізоляцією, Європа-2020 представляє п'ять ключових напрямів, які пояснюють завдання, які ЄС має досягнути у 2020 році (див. табл. 1).

Порівнюючи Стратегію Європа-2020 та Лісабонську стратегію важливо зазначити, що Метод відкритої координації (Open Method of Coordination), що раніше використовувався для Лісабонської стратегії, не виправдав сподівань, оскільки був малоефективним.

Тому у Європі-2020 велику увагу приділено питанням збільшення контролю над виконанням поставлених завдань, координації та моніторингу [7]. Спільні цілі Стратегії можуть бути досягненні лише шляхом спільної співпраці між органами влади ЄС та національних урядів країн-учасниць. Стратегія може бути успішною тільки якщо усі країни-учасниці будуть просуватися до поставлених цілей. Ось чому з загальних цілей Стратегії усі цілі переводяться в національні цілі.

Таблиця 1

Завдання Стратегії Європа-2020

Завдання Стратегії Європа-2020		Показники ЄС	Показники Польщі
Зайнятість населення	зайнятість осіб, у %	75%	71%
Наука та дослідження	обсяг інвестицій у дослідження і розроблення, у % до ВВП ЄС	3%	1,70%
Зміни клімату та сталий енергетичний розвиток	скорочення викидів парникових газів CO ₂	80% (-20% у порівнянні до рівня 1990 року)	14%
	збільшення частки відновлювальних джерел енергії	20%	15,48
	збільшення енергоефективності, зниження споживання енергії у Mtoe	1474000 (20% збільшення енергоефективності до 368 Mtoe)	14
Освіта	скорочення частки достроково відрахованих учнів середніх шкіл, у %	10%	4,50%
	підвищення частки осіб з вищою освітою, у %	40%	45%
Боротьба з бідністю та соціальним виключенням	скорочення чисельності осіб, що знаходяться під загрозою опинитися за межею бідності або соціального виключення	20 000 000	1 500 000

Джерело: Європейська комісія, Європа-2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>

У табл. 1 ключові завдання Європа-2020 характеризуються показниками, які оцінюються як для ЄС-28, так і для країн-учасниць ЄС. На прикладі Польщі ми можемо побачити, як відрізняються цілі цієї країни від заявленого рівня ЄС. Для досягнення цільових показників в Європі 2020 року, Польща, як і всі держави-члени, має представити свої національні цілі в Національній програмі реформ. Цей документ розглядається паралельно з бюджетним планом, а саме у Програмі конвергенції. Водночас, зазначені документи повинні базуватись на рекомендаціях, які проводяться Європейською Комісією.

Реалізація Стратегії Європа-2020 базується на тісній співпраці між Європейською комісією, Радою Європейського Союзу, Європейським парламентом, Радою Європи та держав – членів ЄС. Окрім уже згаданих європейських установ і органів, значну роль відіграють Європейський економічний і соціальний комітет (керівний комітет Стратегії), Комітет регіонів (платформа моніторингу Стратегії), а також Європейський інвестиційний банк та Європейський інвестиційний фонд.

Щоб досягнути поставлених цілей та стимулювати економічне зростання, ЄС також представляє сім флагманських ініціатив. У нашій роботі особливу увагу буде приділено аспектам «розумного» росту та одній з найбільш важливих ініціатив – Інноваційний Союз.

Інноваційний Союз як одна з основних флагманських ініціатив у Стратегії Європа-2020. Стратегія Європа-2020 визначає інновації ключовим компонентом розвитку, тому Інноваційний Союз є однією з основних ініціатив. В Інноваційному Союзі ЄС підкреслює роль інновацій як трансформаційної сили, яка повинна сприяти підвищенню ефективної наукоємної економіки. Вибір інноваційної економіки як вектору змін у ЄС спрямований на поліпшення умов та доступу до фінансування наукових досліджень та інновацій в Європі, що сприяє перетворенню інноваційних ідей у продукти та послуги, забезпечити економічне зростання та створити робочі місця [8].

Очікується, що ВВП ЄС може сягнути 700 млрд євро до 2025 року за допомогою розв'язання одного з основних завдань – інвестицій на рівні 3% від ВВП у галузі наукових досліджень та роз-

витку. Це має, в свою чергу, створити більше ніж 3 мільйони робочих місць до 2020 року. У той час як держави-члени стикаються з бюджетними обмеженнями, інвестиції повинні бути розумними і спрямованими на інноваційне зростання [9].

Основною ідеєю Інноваційного союзу є об'єднання можливих акторів та інструментів навколо ідеї інноваційного розвитку. Прикладом такої співпраці, може слугувати модель, представлена у Звіті Конкурентоспроможності Інноваційного Союзу: інноваційні фірми забезпечують робочі місця з високою доданою вартістю на ринку. У той же час новаторський підхід впливає на створення продуктів та послуг, які були б більш суспільно орієнтовані, скеровані на потреби суспільства.

Інноваційний Союз проводить моніторинг цілей з використанням табло для оцінки продуктивності – Табло Інноваційного Союзу (Innovation Union Scoreboard) і аналітичних стратегічних доповідей, звітів Конкурентоспроможності Інноваційного Союзу (Innovation Union Competitiveness report).

На нашу думку, розроблення показників на загальному та національному рівнях, що дозволяло б якісно оцінити наявний потенціал та реальні результати інноваційної діяльності, є надзвичайно важливим завданням.

Табло Інноваційного Союзу виділяє три ключові категорії індикаторів (повний перелік показників представлено у табл. 2.), а саме:

1. Чинники, що сприяють появі інновацій, «базові умови»: людські ресурси; відкритість, провідні та привабливі дослідницькі центри; фінансове забезпечення та підтримка.

2. Активність підприємств у сфері інновацій: інвестиції підприємств; зв'язки та підприємництво; інтелектуальні активи.

3. Результати: вплив показників базових умов та діяльності фірм на економічний розвиток у цілому: наявність новаторів; економічний ефект.

На особливу увагу заслуговує вичерпний перелік показників і направленість інноваційної системи на результативність. Відповідно до методології Табло для кожного показника розраховується нормативний бал у межах від 0 до 1, що допомагає розрахувати: Сумарний інноваційний індекс і Середньорічний темп зростання інноваційної діяльності для кожної з країн.

Таблиця 2

Табло Інноваційного Союзу ЄС, індикатори

Базові умови	1. Людські ресурси
	Особи віком 25-34 років, які отримали докторський ступінь (у розрахунку на 1000 осіб населення)
	Відсоток населення у віці 30-34 років, які мають повну вищу освіту
	Відсоток молоді у віці 20-24 років, які мають принаймні верхній рівень середньої освіти
	Відкритість, якість і привабливість дослідницьких систем
	2. Відкритість, якість і привабливість дослідницьких систем
	Міжнародне наукове співробітництво в публікаціях на мільйон населення
	Наукові публікації в числі 10% найбільш цитованих публікацій по всьому світу (у% від загального числа наукових публікацій країни)
	Докторанти з країн не членів ЄС як % усіх докторантів
	3. Фінансування та державна підтримка
Державні витрати на дослідження і розробки (у % до ВВП)	
Венчурний капітал (рання стадія, розширення і заміна) (у% до ВВП)	
Активність фірм	1. Інвестиції компаній
	Витрати бізнесу на дослідження і розробки (у % до ВВП)
	Недослідницькі витрати на інновації (у% від обороту)
	2. Зв'язки та підприємництво
	Число інноваційних МСП (у% від загального числа МСП)
	Число інноваційних МСП, які співпрацюють з іншими (у % від загального числа МСП)
	Спільні публікації приватних і державних організацій на мільйон населення
	3. Інтелектуальні активи
	Патентні заявки (в рамках РСТ) на мільярд ВВП (в € по ПКС)
	Патентні заявки (в рамках РСТ) у сфері соціальних проблем на мільярд ВВП (в € по ПКС)
Торгові марки ЄС на мільярд ВВП (в € по ПКС)	
Промислові зразки ЄС на мільярд ВВП (в € по ПКС)	
Результат	1. Інноватори
	МСП, які впроваджують інноваційні продукти або процеси (у % від загального числа МСП)
	МСП, які впроваджують маркетингові або організаційні інновації (у% від загального числа МСП)
	Швидкозростаючі інноваційні фірми
	2. Економічні результати
	Зайнятість у наукоємних видах діяльності (виробництво і послуги) (у% до загальної чисельності зайнятих)
	Середньо- і високотехнологічні продукти експорту (у% від загального експорту)
	Експорт наукоємних послуг (у% від загального обсягу експорту послуг)
	Продажі нових для ринків і нових для фірм інноваційних продуктів (у% від обороту)
	Ліцензійні та патентні доходи з-за кордону (у% до ВВП)

МСП – малі та середні підприємства
РСТ – Patent Cooperation Treaty, Договір про патентну кооперацію

Джерело: складено автором за даними Табло Інноваційного Союзу ЄС 2013

На наш погляд, такий підхід до вимірювання інноваційної активності сприяє забезпеченню економічної безпеки, оскільки нормативний бал допомагає встановити порогові значення інноваційного розвитку для забезпечення економічної безпеки та, як результат, сприяє контролю та моніторингу.

Слід зазначити, що за подібним принципом розраховується і Регіональне інноваційне табло. Таким чином, даний підхід дозволяє провадити узгоджену інноваційну політику на регіональному та національному рівнях для країн – учасниць ЄС і рівні ЄС в цілому.

2. Програма Горизонт-2020

З 2014 року ЄС розпочинає нову програму, розроблену для послідовної реалізації Стратегії Європа-2020 та ініціативи Інноваційний Союз у період з 2014 до 2020 року – Горизонт-2020 (Horizon 2020). Загальний бюджет програми становить 87740 млн євро, з яких 15 млн євро призначено на перші два роки.

Програма об'єднує існуючі програми ЄС з фінансування досліджень та інновацій, як от Рамкова програма з досліджень, Рамкова програма з конкурентоспроможності та інновацій, а також Європейський Інститут Інновацій та Технологій (детальна інформація щодо напрямків та розподілу фінансування наведена у табл. 3).

Таблиця 3

Розподіл фінансування за програмою «Горизонт-2020» (у млн євро)

I. Передова наука, зокрема:	27818
1. Європейська рада з наукових досліджень	15008
2. Майбутні та новітні технології	3505
3. Акції фонду Марії Кюрі з навчання та кар'єрного розвитку	6503
4. Європейські наукові інфраструктури (включаючи електронну інфраструктуру)	2802
II. Лідерство у промисловості, зокрема:	20280
1. Лідерство у високоефективних та промислових технологіях	15580, з яких 500 – для ЕІТ
2. Доступ до ризикового фінансування	4000
3. Інновації в малих та середніх підприємствах	700
III. Суспільні виклики, зокрема:	35888
1. Охорона здоров'я, демографічні зміни та добробут	9077, з яких 292 – для ЕІТ
2. Продовольча безпека, стійке сільське господарство, морські дослідження та біоекономіка	4694, з яких 150 – для ЕІТ
3. Безпечне, чисте та раціональне використання енергії	6537, з яких 210 – для ЕІТ
4. Раціональний, «зелений» та інтегрований транспорт	7690, з яких 247 – для ЕІТ
5. Запобігання змінам клімату, ефективне використання ресурсів та сировини	3573, з яких 115 – для ЕІТ
6. Самодостатні, інноваційні та захищені суспільства	4317, з яких 138 – для ЕІТ
Європейський Інститут Інновацій і Технологій	1542 + 1652
Неядерні прями дії Спільного дослідницького центру	2212
РАЗОМ	87740

Джерело: Національний інформаційний центр зі співробітництва з ЄС у сфері науки і технологій, «Горизонт-2020»: Презентація програми, с. 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fp6-nip.kiev.ua/assets/Horizont_2020/Horizon2020.pdf

Пріоритетними напрямками фінансування, що відповідають пріоритетам визначеним у Стратегії «Європа-2020» та флагманській ініціативі Інноваційний Союз, є наступні:

1. Передова наука – 27818 млн євро.

Основним завданням цього напрямку є підвищення рівня наукових досліджень та розробок. Фінансову підтримку отримуватимуть як окремо найбільш талановиті науковці, так і цілі колективи, що займаються передовими дослідженнями. Даний напрям також відкриває можливості для фінансування навчання та кар'єрного росту науковців, а також забезпечення дослідницької інфраструктури.

2. Лідерство у промисловості – 20280 млн євро.

Збільшення наукових досліджень, технологічних розробок для зміцнення конкурентоспроможності ЄС у таких галузях, як: інформаційно-комунікаційні технології, нанотехнології, новітні матеріали, біотехнологія, передові виробничі технології, космічні технології. Напрямок також передбачає збільшення доступу для інвестицій в дослідження та інновації, зокрема спрощення доступу до ризикового фінансування

3. Суспільні виклики – 35888 млн євро.

Напрямок передбачає проведення наукових досліджень, технологічних розробок, спрямованих на вирішення суспільних потреб: починаючи від охорони здоров'я, демографічних змін та добробуту, закінчуючи ефективним використанням ресурсів та сировини, збереження клімату.

Таким чином, інституційні засади забезпечення інноваційного розвитку ЄС, які представлено у

новій стратегії Європа-2020, забезпечуються відповідними фінансовими механізмами підтримки.

Висновки. Розглянувши методологічні та методичні підходи, спрямовані на формування інноваційної стратегії ЄС в контексті економічної безпеки, можна зробити такі висновки та узагальнення.

Стратегія соціально-економічного розвитку Євросоюзу на період до 2020 року покликана зробити його економічно потужнішим, а громадян – заможнішими. Стратегія сфокусована на розвитку конкурентоспроможності, продуктивності та економічного зближення. Ключовими елементами стратегії є зростання, що базується на знаннях та інноваціях; підвищення соціального залучення та зайнятості; розвиток «зелених» технологій та конкурентної економіки.

З огляду на це, особливої уваги заслуговує підхід ЄС до питань контролю над виконанням поставлених завдань, координації та моніторингу. У роботі представлено оцінки інноваційного розвитку та моніторингу флагманської ініціативи Інноваційний Союз, а саме індекси оцінки продуктивності (Табло Інноваційного Союзу) та аналітичні стратегічні доповіді (звіт Конкурентоспроможності Інноваційного Союзу). Послідовна реалізація Стратегії Європа-2020 та ініціативи Інноваційний Союз зокрема забезпечується інструментами фінансової підтримки у рамках програми Горизонт-2020.

На нашу думку, врахування особливостей формування інноваційної стратегії ЄС є вкрай важливим у процесі розробки стратегії інноваційного розвитку для України та становить предмет наших майбутніх досліджень.

Список літератури:

1. Глобальний Індекс Конкурентоспроможності, Global Competitiveness report 2013-2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>.
2. Глобальний Індекс Інновацій, Global Innovation Index 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=gii-full-report-2013>.
3. Хальме К. Урядова підтримка науково-дослідної та інноваційної сфери. Витримки з аналітичної роботи проекту «Ключові особливості інноваційної політики як основи для розробки заходів з посилення інновацій, що сприятимуть наближенню України до конкурентної економіки знань – порівняння ЄС та України». За ред. Румпф Г., Строгілопулоса Д., Єгорова І. – Київ, 2011. – С. 19-26.
4. Європа-2020: Стратегія розумного, стійкого та інклюзивного розвитку (EUROPE 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth (2010, March 3), Communication from the European Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>.
5. Лісабонська стратегія 2000-2010. Аналіз та оцінка методів та досягнутих результатів, Європейський парламент (An analysis and evaluation of the methods used and results achieved, European Parliament, Directorate-General for internal policies, Policy department, economic and scientific policy) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201107/20110718ATT24270/20110718ATT24270EN.pdf>.
6. Кочор Мартін, Токарські Павел «Від Лісабонської стратегії до Європи 2020. Імплементация Лісабонської стратегії: досягнення та перспективи» (Koczor Marcin, Tokarski Pawel (2011, June 17). From Lisbon to Europe 2020. Lisbon strategy implementation in 2010: assessments and prospects, The Polish Institute of international affairs) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pism.pl/index/?id=9bccc2a2179ce6e52f17bb831bc4ac1e>.
7. Кенет Армстронг. «Лісабонська стратегія та Європа-2020: від управління координацією до координації управління» (Armstrong Kenneth (2011). The Lisbon Agenda and Europe 2020: From the Governance of Coordination to the Coordination of Governance, Queen Mary University of London, School of Law) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1945310.
8. Європейська Комісія, Інноваційний союз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm.
9. Європейська комісія, Звіти Конкурентоспроможності Інноваційного Союзу. – Innovation Union Competitiveness report (2011), European Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/competitiveness-report/2011/iuc2011-full-report.pdf>.

Артеменко Л.В.

Национальный институт стратегических исследований,
региональный филиал в г. Львове

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ СТРАТЕГИИ ЕС В КОНТЕКСТЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Резюме

В статье представлены особенности формирования инновационной стратегии стран Европейского Союза с учетом экономической безопасности. Проанализирована стратегия Европа-2020 на основе сравнительного анализа с предыдущей Лиссабонской стратегией. Особенное внимание автор обращает на Инновационный Союз как одну из флагманских инициатив в стратегии Европа-2020. Аспекты финансового обеспечения, а также последовательной реализации стратегии представлены с помощью программы Горизонт-2020.

Ключевые слова: инновационное развитие, стратегия ЕС Европа-2020, экономическая безопасность.

Artemenko L.V.

National Institute for Strategic Studies
Regional Branch in Lviv

FEATURES OF THE EU'S INNOVATION STRATEGY IN THE CONTEXT OF ECONOMIC SECURITY

Summary

The paper presents the features of the European Union's innovation strategy considering aspects of economic security. Europe 2020 strategy is analyzed on the basis of comparative analysis with the previous Lisbon strategy. The particular focus of the paper is the Innovation Union, as a flagman initiative of the Europe 2020 strategy. The aspects of financial support and consistent implementation of the strategy are presented with the help of Horizon 2020 programme.

Key words: innovative development, Europe 2020 strategy, economic security.

УДК 316.42.001.76(477)

Більська О. В.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

СОЦІАЛЬНЕ ІННОВУВАННЯ І ЙОГО ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

У контексті забезпечення інноваційного шляху розвитку країни розкрито потенціал соціальних інновацій. Надамо критичну оцінку наявним дефініціям категорії «соціальні інновації». Обґрунтовано концепцію сутності «соціальних інновацій» з позицій особливостей соціального трансформування національної економіки з виділенням деструктивних аспектів, обмежуючих її впровадження.

Ключові слова: соціальні інновації, тлумачення, оцінка, концепція, обґрунтування.

Постановка проблеми. Соціальна зорієнтованість у суспільному розвитку визнана переважною частиною світової спільноти в якості базової функції держави. Політика домінантності соціального як ціннісна орієнтація суспільства, безумовно, не могла обійти Україну, яка за зразком найбільш розвинених країн світу розбудовує на власних теренах з 1996 р. соціальну державу. В цьому контексті українське суспільство переживає вже близько 23 років поспіль трансформаційні перетворення, пов'язані зі створенням базових підвалин активізації економічної діяльності і зростанням на їх основі матеріального добробуту громадян. Проте здійснювані реформаційні заходи не призвели не тільки до покращення життєвого рівня населення, а, навпаки, у більшій мірі пов'язуються з соціальними втратами.

Необхідність посилення соціальної орієнтації в Україні змушує шукати нові інструменти забезпечення цивілізаційного поступу. У такому контексті особливу значимість набуває переорієнтація вітчизняної економіки на інноваційний шлях розвитку. Але час вніс деякі корективи в класичні позиції щодо сприйняття «інновацій» та «ін-

новаційної діяльності». Справа у тому, що досить тривалий час з інноваціями пов'язували розробку, створення і розповсюдження нових видів виробів, технологій, форм організації виробництва тощо. Вивчення ж реалій розвинених країн, які торують шлях соціалізації економіки, приводить до висновку, що інноваційне середовище формується не тільки під потреб техніки і технології, а й завдяки соціальним інноваціям. У зв'язку з цим закономірним процесом сприймається активізація наукових досліджень щодо соціального інновування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досить широкий спектр питань щодо посилення соціальної компоненти в розвитку висвітлений у наукових працях О. Амоші, В. Беседіна, Д. Богині, З. Варналія, З. Галушки, В. Гейця, М. Герасимчука, В. Гришкіна, О.Гришної, Г. Губерної, М. Долішнього, С. Дорогунцова, Н. Деевої, Т. Заяць, Ю. Зайцева, Б. Кваснюка, В. Мікловди, Е. Лібанової, Л. Лісогор, І. Лукінова, О. Новікової, В. Новікова, В. Онікієнко, В. Рибак, М. Соколика, Л. Тимошенко, Л. Червоної та багатьох інших. Разом з тим, незважаючи на наявність вагомої теоретичної спадщини, реалії соціального